

ACC. N:R M. 14282:1-27.

Landskap: Blekinge Upptecknare: Åke Skyborn
Härad: Lister Berättare: olika personer; se uppteckn.
Socken: Majälby Berättarens yrke: blodens baksida!
Uppteckningsår: 1957 Född år i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

(uppteckn. från Hälleviks fiskeläge)

När den nya tiden kom till bygden, s. 1-19.

Emigration. s. 20-25.

Övernatt. händelser. s. 26-27.

LUF 73

" 103

ACC. N:R M. 14282:1

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lut 73

Var fiskare 1 år från 14 år, hade sedan båtbyggeri tillsammans med min far i 18 år här i Hällevik. När far dog slutade jag med båtbyggeriet. Sedan har jag handlat med fisk, kol och ved. Jag hade häst i många år och skjutsade doktor, barnmorska, präst m.fl. Det var många som hade hästar här, men inga fiskare hade det.

Folk tog det mera makligt och gemytligt förr, det var inte så hetsigt som nu. Men det var fattigt och eländigt då. Fiskarna styrdes från Mjällby socken och var mer eller mindre i fångenskap hos bönderna. Di sålde jungamla på auktioner. När det var nödår 1888 fick di knacka sten åt bönderna och fick 5 kronor för 3 veckor. Ungarna fick plocka potatis för 8 skilling dan, di fick plocka så länge di kunde se. Potatisgröt och surmjölk fick man, när man plockade potatis, och någon gång en liten ostabit. Bönderna var lika fattiga som vi, di fick hänga djuren i selar om vintern, di kunde inte stå.

De var dåligt med hygien. Grisen hade de i kokugnsvrån och hönsen under sängen. Di slutade med det kring sekelskiftet.

Fisken gälades och inälvorna slängdes i vattnet vid kåsen, där var och en hade sin gris, som gick och födde sig.

Tomterna arrenderades av bönderna. När jag gick i skolan blev det ändring på det. När den lagen kom att de, som ville köpa sina tomter fick det, började det ske. De flesta tomterna är inköpta nu, kanske 3-4 st ännu är i bondeägo. Jag kommer ihåg att det fanns 3-4 st ryggåsstugor här, men de är rivna för länge sedan.

En handelsbod fanns i min barndom, de andra kom senare.

Skolan var på samma plats som nu. När jag gick var vi 104 barn, och en lärare

ACC. N:R M. 14282:2.

klarade oss alla. Vi gick 8 - 12 och 2 - 4 alla dagar och hade långlovet på vintern, för att spara vedbrand och lyse åt församlingen. Di skulle aldrig ha tagit bort kroppsagan. Den vi hade han la inte fingrarna emellan, men han fostrade oss redigt.

Det gick vilt till förr och söp gjorde vi lite till mans, brännvinet var billigt. När fiskarna kom från Bornholm kom bönderna och köpte brännvin av dem. För konfirmationen fick vi gå till Mjällby någongång i veckan från hösten till våren. Prästen var väldigt sträng och han bestämde också när man skulle komma till kyrkan och döpa ungarna.

När järnvägen kom drog den med sig badlivet till Hällevik och de började bygga så smått på stranden. Järnvägen revs för något år sedan.

Förr gick en gammal man med posten mellan Mjällby och Hällevik! Han gick stugegång och gick nästan var dag han kunde komma fram. När järnvägen kom fick vi ju posten hit.

Det var inte så mycket med sjöfarten förr. Det gick några småskutor som tog 100 - 150 ton längs kusten från Bornholm och upp mot Karlskrona, nu har det minskat med det, bilarna och långtradarna tar allt gods.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2

ACC. N:R M. 14282:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Byggnaden

Jag började fiska vid 16 år och höll på med det till 1901, då jag emigrerade till Amerika. Kom hem 1907 men for tillbaka efter 1, 1/2 år och kom sedan hem 1922 och började då fiska igen och höll på med det till för en 7-8 år sedan. Det var öppna båtar förr, halva storleken mot nu, 16-18 fot. De första seglen var råsegel, sedan kom smack, fock, toppsegel och klyvare och båtarna blev litet större. Däcksbåtar kom när jag var i Amerika. Motorn hade kommit när jag kom tillbaka sista gången, första gången hade bara 3-4 båtar motorer. Laxgarn och sillgarn var samma förr som nu; då var de 22 alnar i längd och 8 alnar djupa.

Somliga ägde båten, somliga var 2-3 om den. Den som ägde båten lade 8-10 garn extra och vi andra hade 14-15 att räkna på. Man fiskade inte i lag, var och en tog på sina garn. Nu har de inte så många garn, är 3-4 man på båtarna och den som äger båten lägger en 10 garn extra för den. Somliga har nu slutat med sillfisket och far med torskkrokar hela sommaren. Ett par båtar, som fiskar torsk, kan få 1500 kg och mer emellanåt. En förening på Nogersund gör det möjligt att fiska torsk sommartid, torsken sändes både utomlands och går till minkarna. Det är den sämsta sorten som går till minkarna.

Garnfisket på sill har avtagit nu, de unga som fiskar har övergått till trälare och gör bra förtjänster. När de fiskar lax på vårarna på polska kusten gör de också goda förtjänster.

Förr fanns det en 20 båtar här, nu är det bara 6-7 båtar, de är mest tidiga gamle som fårar med båtarna. Det uppväxande släktet har övergått till fabriksarbete i Mjällby och frågar inte mycket efter fisket. Förr var det bara fiske här. Trädgårdar hade man ej förr, men det var mera allmänt med höns och grisar.

ACC. N:R M. 14282:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Hönsen höll de året om, hade dem i hönshus, grisen köptes på våren och slaktades till jul. Grisarna hölls inom stängsel, de fick fiskrester, mjöl och potatis. Höns har många ännu, någon enkelt har gris, det har tynat av litet varje år sen jag kom hem.

Matvanorna har förändrats mycket, förr hade ingen handelsbod kött. Grisen slaktades och saltades för vintern, hönsen slaktades när de blev lite till åren och lata med å göra ägg. Bröd åt de kanske lite mera förr, nu är det så mycket annat vid sidan om som de kan få. De får ju allt i handelsbodarna nu, både fläsk och kött, och när de blir 67 har de ju fin pension och det kan de flesta klara sig på.

Bostäderna har förändrats alldeles kolossalt, mest av alltsammans och i alla avseenden. De flesta har renoverat sina bostäder, och bygger de ett nytt hus skall det vara första klass.

Amerika hjälpte mycket till att förbättra välståndet i Hällevik. Emigranterna var välsedda hemma, var och en hjälpte ju sina.

Bönderna ägde marken. Allt gick på arrende. Rätten att köpa jorden kom någon gång under min amerikaitid. Bondfolket var humana mot fiskarna, det var olika förståss, men i allmänhet var det nog så.

Skolundervisningen var den samma som nu, sommarfritt då som nu. Vi fick gå till prästen i Mjällby för konfirmation en gång i veckan. Det är stor skillnad på präster förr och nu, den han hade inte mycket sympati för barnen. Jag skulle nästan tro att folk var mer kyrkliga förr, nu finns det så många frireligiösa församlingar, då hade vi bara kyrkan.

Det var en som gick till Mjällby och fick posten till Hällevik. Han gick inte

ACC. N:R M. 14282:5

omkring med den, hade ett hus dit man fick gå och fråga. Postgången ändrades med järnvägen.

Järnvägen förändrade även bebyggelsen, den delen av samhället var inte bebyggd förr.

Vägarna förbättrades på senare tiden, kan inte säga precis när, det var nog under amerikatiden de begynte bli bättre. Förr var de så dåliga att man fick gå uppe på gårdsgårdarna långa stycken när man skulle gå till Mjällby.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 14282:6.

Jag började segla vid 16 år och seglade som kock till 1902, då jag emigrerade till Kalifornien. Efter hemkomsten 1908 började jag fiska och höll sedan på med det tills jag lade upp för 7-8 år sedan.

De första båtar jag kommer ihåg var små båtar, öppna blekingebåtar, tvära i aktern, 17-18 fot långa. Man seglade med dem eller rodde när det var lungt. På 1880-talet började de däckta båtarna. Första motorn kom 1907, ja kanske det var redan 1906, och sedan kom de andra så småningom. Kring 1912 fanns det inte många som inte hade motor. Det började med små Höör-motorer på 4-5 hkr, ökade sedan till 8 hkr, och nu har de små kring 25 och de stora 100 hkr och mer. Innan dess hade man segel, före min tid råsegel men det minns jag inget av. Vi hade däcksbåtar och smack, fock, toppsegel och klyvare, ja några hade ett reservsegel, en extra stor klyvare, som användes när det var lätt vind. När motorn slagit igenom hade vi kvar seglen och seglade när det var lämplig vind och sparade på motorn. Det unga släktet, som växer upp nu, har seglen kvar som nödsegel, men de kan inte sköta en båt, de duger inte till att segla, motorerna får gå antingen de har medvind eller motvind.

Seglen vävdes hemma förr liksom gardiner och mattor. De första fabriksvävda seglen var tyska och jag tror de kom 1906. Efter första världskriget användes bara fabriksvävda segel.

Under segeltiden började fisket i mars-april och slutade i november. Lite torsk-fiske med långrev emellan. Gubbar och fruntimmer ägnade sig åt flundrefiske sommartid, när de yngre var ute vid Tyskland och Bornholm och fiskade lax och sill. Flundrefisket var givande fram till 1920-talet, fångsten räknades i tjog. Vintertiden knöt man garn och reparerade gamla och gjorde i ordning för nästa sommar.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Dya tiden

ACC. N:R M. 14282:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Vi steg upp vid 5-tiden och höll på till kl. 10 på kvällen och barnen fick börja hjälpa till när de var 8-10 år gamla. Vi använde tränålar som vi gjorde själva. Laxgarnen var av hampa, som häglades så att det grova kom av, sedan tvinnades det för hand, det skulle vara tre trådar, och bands. Allt arbete gjorde man själv och spann repen och snören och telnar till att bona garnen. Nu är det inte så, man slutade spinna och göra sådant för 30 år sedan eller så. De första fabrikgjorda garnen kom nog ungefär 1906-07. Det var ganska lösa knutar i dem, som gled, men de har blivit bättre och bättre, och efter första världskriget var det mera sällsynt att man band garnen själv. Någon enkelt gör det fortfarande som tidsfördriv, men inga yrkesfiskare, det lönar sig inte. Man använde samma slags garnhängen förr. På Bornholm fick vi breda ut garnen i gräset, när vi skulle torka dem.

Vid sillfiske var man 3-4 man på båtarna. Vi var 4 när jag började och hade 19-20 garn på lotten. Det var mest 2-3 som ägde båten. Båtagaren hade extra en lott i garn, en lott för båten och en lott för sig själv.

Var och en tog på sina garn. Det hände någongång att man fiskade i lag vid Bornholm, men hemma ikring fiskade man alltid ensamma. Man fiskade i lag om vädret var sådant att man kunde ligga ute länge. En båt gick i land med fångsten och de andra låg kvar. Man var lika lottade då.

Vid laxfiske var man mest 2 man på båtarna och hade 60 laxgarn tillsammans. Man drog garnen för hand och kunde därför inte ha så stora båtar. Kring 1920 började man ha korgar, som sköts ned kring akterstaven som propellerskydd, och drog upp garnen med motorn. Man gick längs garnen och länkade ihop korklinan. Nu har man båtar på 40-45 fot där man ligger och fiskar med garn.

ACC. N:R M. 14282:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Förr gagnade man en flaska med en lina och en blyklump som tyngd i flaskan, sände ner den till olika djup och tog upp vattenprov som man mätte temperaturen på. Man sökte efter 12° temperatur, längre upp gick inte sillen. Sedan satte man ner garnen så att underkanten var i vatten med den temperaturen. Nu har man eko-lod för att finna sillstimmen t.o.m. på små båtar.

Folk var mer nöjda och hjälpsamma mot varandra förr. De gamla hade det mycket besvärligt på den tiden och ungdomen drevs till Amerika för att de inte kunde försörja sig här.

Bönderna i Stiby ägde marken, di hade skiftat efter godtycke. Nu kanske det finns någon som betalar arrende men de flesta har nog köpt tomterna. Vi betalade förr arrendet med fiskevaror; en fjärding sill och en fjärding torsk var arrendet. Arrendetiden var 49 år. Fiskarna ville bli fria från natura-arrendet och slutade med det när de gamla kontrakten gick ut.

Bönderna hade inga båtar men hade strandrätten av gammal hävd, sa di. Arrendet för strandrätten var efter överenskommelse, mest gick det in i tomtarrendet. Kåsorna la man själv.

Jag köpte tomten för 300 kr år 1917. Bönderna får ej ta hur mycket som helst för tomterna nu, det finns värderingsmän och de får nöja sig med det. 40-50 öre för m² är vanligt nu och arrendetiden räknas. Bönderna är bättre att komma överens med nu.

Trädgårdar fanns ej förr, man hade tomterna för hus, bodar och torkplatser. Någon enkelt hade så stor tomt att di kunde sätta potatis till husbehov om sommaren.

Höns hade de flesta och gris, som föddes upp om sommaren och slaktades till

ACC. N:R M. 14282:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

---

jul. En del hade grisen inne i bodarna, men mest hade man den ute. Ibland kunde man få hyra kor av bönderna över sommaren, många hade egen ko och hyrde skogen där den gick. Här på fiskeläget fanns det nog 12-15 kor och det fanns de som hade hästar med. Nu tror jag inte det finns någon fiskare som har kor, gris och höns har några ännu.

Förr bakades allt bröd, siktebröd och rågbröd. Nu har de rivit de flesta murugnarna. Jag rev min 1956, men det finns ännu några kvar. De användes inte, man slutade baka i dem för 20 år sedan eller så. Förr bakade man bröd för 6-7 veckor i taget och till jul så man hade i flera månader. Yrkesbagare och att familjerna blev så små gjorde att man slutade baka.

De sista 15 åren har fisket avtagit väldigt. Det började avtaga allt mer och mer redan tidigare, men det är särskilt märkbart efter det sista kriget. De gamla slutar när de kommer till pensionsåldern och de unga vill inte längre ägna sig åt det, det är gott om arbete på varv och fabriker och somliga går till sjöss. Förr hjälpte fruntimren till med fisket, nu vill de inte ägna sig åt det.

Husen säljs till badgäster, som kommer och köper dem. Den unga generationen reste till Amerika och lämnade föräldrarna hemma, och när de dog såldes husen. Badlivet på Hällevik kom igång för 25 år sedan och mer. Havsbadet kom 1918 och Strandbadet litet senare.

ACC. N:R M. 14282:10.

Jag fiskade från 14 år till jag var 20 år och var sedan till sjöss i 3 år. Gick på England, Skottland och överallt på Nordsjön och ner till Västindien. Det var på segelskutor. 1891 emigrerade jag till Amerika. De var lite fiske och så fattigt här, därför gick vi över. De va fritt till att gå över då. Jag var i New York och Boston och arbetade på fabrik, tågverk. Var där i 4 år, kom sedan hem och fiskade i Hällevik i 9 år och for sedan tillbaka till Amerika till samma plats och satte då upp maskiner och sådant och höll på med det i 3 - 4 år. Kom sedan hem till Hällevik, där jag blev kvar som fiskare. Fiskade tills jag blev 70 år, då min hustru blev sjuk så jag måste stanna i land och sköta henne.

När jag började fiska hade vi öppna båtar med råsegel. Före 1885 -90 började dom med smackarna. Däcksbåtarna började kring 1890, men 1891 fanns det kvar öppna båtar med smackar.

För det mesta var det en eller två som ägde båten. Vi var 4 st i de öppna båtarna. Den som ägde båten hade dubbelt mot de andra. De tre, som följde med, hade 16 garn, han som ägde båten hade 32. Garnen är större nu men det uppväger inte de många de hade förr. Sillgarnen var 50 famnar långa och ungefär 3 famnar djupa. Repen var av hampa, som man själv spann, garnen av bomull och stinta mellan garn och rep av tagel. Laxgarnen var av hampa, som man spann själv, sen fabrikererna kom var det bara att köpa färdigt.

Den första motorn vi skaffade var året efter jag kom från Amerika första gången, det blir 1896. Vi lät bygga en ny båt och i den satte vi in motor. Då var det 2 st på Hällevik som hade det året förut och några som kom senare. Kring första världskriget hade alla motorer, men seglen var kvar för nödfall.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Dyg-tiden

ACC. N:R M. 14282: //.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

På laxfiske vid Bornholm kunde man slå sig ihop i fiskelag men inte hemma omkring. När man var borta gjorde man så, för att man vid fint väder skulle kunna ligga kvar ute och fiska, mens en båt gick in med fångsten. När man fick lek-sill delade man det också. Man räknade efter garnantal. Annars tog var och en på sina garn.

Förr fick vi alltid bära upp garnen, sen hamnen byggdes började di skaffa kär-ror som di drog upp dem på. Garnhängena har alltid varit lika, kan ej vara på annat sätt. När vi var i land på Bornholm fick vi hyra markplatser och torka dem på gräset.

Folk har alltid gått från fisket. Di har gått till varv och fabriker. Till att börja med gick di bara vintertid, men nu vill arbetsplatserna ha dem hela året.

ACC. N:R M. 14282:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Tysk tiden"

Jag började fiska när jag var 14 år och var fiskare till jag var 19 år. Då gick jag till sjöss och gick som sjöman till Hamburg, runt Medelhavet, till Svarta Havet och på Atlantfart till New York och Boston. När jag var 28 år kom jag hem igen och sedan har jag varit fiskare här hemma hela tiden. Jag slutade med storsjöfisket när jag var 70 år, men litet fiske till husbehov har jag hållit på med till för något år sedan.

De var samma fiskesätt förr. Di har fiskat med garn, laxagarn och sillagarn. Man band garnen själv förr; laxagarnen av hampa, som man spann själv; sillagarnen av bomull, som köptes spunnet. Man fick 10 öre famnen för att binda garnen förr och man räknades för att vara skicklig om man kunde binda en famn om dagen. Nu binder man flundregarn själv, men det lönar sig ej mycket. Det fanns 40 - 50 st stora båtar här förr. De var 4 st i de stora båtarna förr, två som hade båten och de hade 24 garn var och två som följde med och de fick ha 16 garn var. Nu har 2 st båten ihop. Det finns bara 3 - 4 båtar kvar, de är likadana som förr. Det har kommit 3 st stora trälare och de är 3 - 4 man på dem och de har i allmänhet lika del i dem.

Man seglade med fiskebåtarna förr, den första motorn kom 1902 och sen skaffade sig de andra motor en efter en.

Man fiskade var och en på sitt. Någon gång i Tyskland kunde 2 - 3 båtar slå sig tillsammans och dela förtjänsten.

Någon sammanslutning i hamnlag fanns inte. När staten lagt hamnen 1916 - 22 fick fiskarna börja betala en viss avgift per kg fisk de tog upp.

Vi hade samma matvanor förr. Gris och fisk saltades, man åt kanske mera bröd och allt bröd bakade man själv.

ACC. N:R M. 14282: /3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Hällevik har varit den bästa av platser förr, men de kom dåliga tider. Många reste till Amerika och arbetade där en del år och kom sedan tillbaka. Jag har varit i Amerika ett par gånger som sjöman och även hälsat på släktingar i Chicago, men jag tyckte inte om Amerika och ville inte stanna där och inte fanns det något arbete att få heller, det var dåliga tider där med och många svenskar gick arbetslösa där.

Det var knappt något hus, där inte någon for till Amerika. Några familjer emigrerade helt. Amerikafebern tog slut för 20 år sen eller så. Det var många som sände hem pengar, det var snälla pojkar som for över. De kunde inte föda sig här och därför for de över. Man fick bara 10 öre valen för sill här och de var dåligt. Vi fick arbeta med vedhuggning vintertid i skogarna för att klara oss. Annars hade man inget yrke vid sidan om fisket, di var modiga gubbar i forntiden di gamle.

För en 20 år sen eller så började det minska på fisket. Det lönade sig inte att hålla på. Det är inga unga som vill ta på sig det. Nu arbetar de flesta på varv och fabriker och idkar litet husbehovsfiske med flundregarn.

Tidningar har funnits i alla tider, Aftonbladet så länge jag kan minnas.

Järnvägen kom 1916 och revs i fjol.

Telefon kommer jag inte ihåg när den kom, men jag kommer ihåg den stora snöstormen 1898 då bror min och jag låg ute vid Kråkenabben med garn och seglen blåste sönder så vi med vinden fick driva till Åhus! Vi kunde inte se en famn framför oss. Stormen varade nästan en vecka och 40 - 50 båtar blev borta. Far fick gå till Sölvesborg för att ringa, telefon fanns inte här på Hällevik.

Loffelund, Hällevik, 1898.

ACC. N:R M. 14282:14.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Dya tiden

Jag var fiskare från 14 år till 30 år. 1904 reste jag till Kalifornien och arbetade där i redwoodskogarna, i sågverken i Eureka, för ett par dollars om dan och fritt logi. Jag stannade i Kalifornien i 5 år och kom sedan tillbaka till Hällevik. Jag hade inte haft större lust för sjön och när jag kom hem anlade jag trädgård och skaffade något 100-tal höns. Lite laxagarn hade jag ju.

Förr hade de stora öppna båtar med vikingasegel, några sådana fanns kvar, när jag började fiska. De sista av de seglen försvann kring 1890. På den tiden fanns det ingen pump i båten utan vattnet östes med skyfflar gjorda av trä. Man var 4 man på de stora öppna båtarna på sillafisket. På laxafisket brukade de en mindre ^{typ} och var sällan mer än två på dem. De nya båtarna kallas däcksbåtar, och de började kring 1890.

Vi hade gaffelsegel på de små båtarna. De var bra fiskare och sjömän den tiden, nu kan de inte sköta en båt, får de ingen fisk står de stilla, vi seglade åt annat håll, men det var ju tvunget, stugorna var fulla av barn och de fick inte så många pengar den tiden.

Motorerna kom ungefär 1909 med 4 a 5 st. sedan kom de andra. De var Höörmotorer på de första, sedan fick man motorer från Säffle och Västervik. Var och en hade sin båt. Den som hade 25 garn betalade båten och de som fiskade med honom fick lägga 16 garn var så snart han var go karl. Var och en tog vad han fick i sina garn, utom när det kom för mycket, då delades det i förhållande till antal garn. Fiskelag förekom ej hemma, men när vi kom till Bornholm kunde det hända att man slog sig ihop 2 - 3 båtar och delade fångsten. De gjorde man, om det var bra väder, för att en båt skulle gå in med

ACC. N:R M. 14282:15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

fisken medan de andra låg kvar och fiskade.

Torkställningarna för garnen kallas garnhängen och är de samma nu som förr. De användes hemma, borta fick man hyra mark och lägga garnen till tork där. Det gjorde man på Bornholm och i Simrishamn. Garnen bar man upp från båtarna till torkstället eller hem. För 30 - 40 år sedan började man använda kärror att dra dem på.

Sillagarnen var 25 - 30 famnar långa och 4 famnar djupa. Nu är de litet längre.

Man slutade rätt tidigt med att själv binda garnen. Jag skulle inte tro att man hållit på med det här århundradet, i varje fall inte i någon större utsträckning. Själv lämnade jag när jag började fiska garnen till några gamla gummor på ålderdomshemmet som band dem. De maskinbundna garnen kom i bruk, skulle jag tro, kring första världskriget.

Man låg vid Bornholm och fiskade om somrarna, sedan vid Simrishamn och Åhus och framemot hösten vid Blekingekusten.

Det började bli slut med fisket för 15 - 20 år sedan. Ungdomen började arbeta på varv och fabriker, ville ha fria kvällar och bättre betalt. I min ungdom fanns det 40 - 50 fiskebåtar i Hällevik, nu finns det bara 7 - 8 st., och en del krokbåtar för minkfisket.

Förr seglade många skutor här. Det kunde ligga 5 - 6 långtradare i viken. De flesta var småskutor, som kunde lasta kring 100 ton. De seglade uppåt Småland efter virke, och på höstarna var det betesskutor, som gick på Simrishamn och Kivik och sädesskutor på Karlshamn. Seglationen minskade för 10 år sedan eller så. Förr fanns det 6 - 7 skutor i Hällevik men nu är 3 st.

ACC. N:R M. 14282:16.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

sålta. De var öppen kust här förr, de började på hamnen 1916 och den var färdig 1922.

Bönderna ägde jorden i Hällevik förut och det är ännu många tomter som inte är inlösta. Arrendet betalades per år och var för olika tomter från 6 kr. upp till 25 kr. En del betalade i fiskevaror. Tomterna började lösas in när den lagen kom att man fick göra det.

De var svårt förr. Di sålde ju folk. Jag såldes två gånger som liten, men jag sprang hem till far båda gångerna. Bönderna styrde i Mjällby församling och fiskarna hade inget att säga till om. Vi fick hjälpa bönderna med litet av varje och det var inte mycket vi fick för det. När jag var barn och vi plockade potatis åt en bonde i Istaby fick vi 25 öre dan för arbetet. En dag brann en bondgård ner och vi glodde ju litet på elden. När vi skulle ha betalt fick vi bara 20 öre för bonden sa att "ni har ju varit så gla ve elden". Förr hade de kvar en del stenhus, de var byggda av kullersten och lera och hade små fönster. De hade brädgolv. Det var ett rum och ett litet kök och bakugnen var inne i huset. Det sista revs 1920 eller 1921, det var mens de höll på bygga hamnen. När jag var barn, kommer jag ihåg att de som bodde där på vintern lät hönsen springa in, när de skulle värpa, och lägga äggen i sängarna, där hade de nämligen halmen lös.

Man var friskare förr, visste inte va sjuklighet var, men man levde ju enkla åt mera grovt bröd och fisk och kokte alltid maten. Stekt mat åt man inte mycket före min amerikaitid.

Alla bakte sitt bröd själv. Man slutade med det för 20 - 30 år sedan litet efter vart! De tyckte det var bäst som de bakte själv, men familjerna blev

ACC. NR M. 14282:17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

så små, så det lönade sig inte att baka. Det var stora familjer förr, 8-10 i varje hus. När man slutade baka revs ugnarna och stenen kördes väck. Några ugnar finns kvar, men de har stått oanvända i 20 år.

Nästan alla hade gris och 4 - 5 höns. Grisarna sprang lösa, när jag var barn, och fick föda sig av all slags lämningar. Det var t.o.m. de som gick ut i sjön och simmade efter fisken, när de rensade sillen. All sill, som skulle säljas fick vi gäla och sälja ren, avskrädet kastades i sjön.

Grisarna köptes på vårsidan och slaktades i november eller december. Var det någon som hade gris över vintern, fick han slå upp en avbalkning i uthusen för den, men det var sällan någon som hade det. Hönsen hade man över vintern i hönshus. De sprang lösa över sommaren. Alla tomter brukades till att torka fiskegarn, det fanns inga grönsaksodlingar.

Trädgårdar började inte komma förrän kring 1910. I gamla tiden fick de som ville 5 - 6 träd av staten genom hushållningssällskapen om de skrev och begärde. Det fanns några stycken som gjorde det på Hällevik.

Jag var den första som startade med riktiga fruktträd. 1910 satte jag 20 st äppelträd, några päronträd och 4 st bigarräträd. Sedan började jag förädla och ympa upp. Jag klövympade först och började sedan barkympa, lärde mig det själv, hade en gång sett en man göra det. Jag ympade sedan mycket åt andra och gör det ännu, men jag kliver inte upp i träden numera. Bigarråodlingen blev mycket lyckad, men träde frös bort under de stränga vintrarna på 1940-talet.

Vintertid var det allmänt att vi bedrev lite jakt på hare och räv och ibland på någon utter. Vi fick skjuta på böndernas marker, men det blev strängare

ACC. N:R M. 14282:18.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

med det efter första kriget, då bondpojckarna skaffade sig gevär. Höst och vinter jagade vi sjöfågel och när isen kom jagade vi med vättar, mest al-fågel och knipa. Det är slut med det nu.

Vi tog vintertid ål med åljärn, det är tillåtet november - mars i Blekinge. Vi kokte den eller stekte den, som den var, i sitt eget fett i stekugn. När jag gick i skolan gick vi de första klasserna i Istaby, och det var sommertid med lov vintertid. De andra klasserna gick vi i Hällevik med lov sommertid som nu. Vi var 120 barn, då jag började, och en lärare fick klara oss alla.

Prästen var rysligt sträng, och när vi konfirmerades fick vi gå för honom till Mjällby en dag i veckan, 42 gånger, från eftersommaren till våren efter. En del fick gå mer, några 81 gånger. Det var ingen svordom bland ungdomen förr, jag har inte svurit en ed i hela mitt liv och har klarat mig bra ändå. Förr gick de alltid till kyrkan i Mjällby, dit det var 1 1/2 timmes gång. De var ju lite diskussion mellan gubbarna, men de gick. Nu går folk inte ofta dit, de har missionshus här, dit de går.

Telefonen kom nog kring 1900. 1898, då det var en stor snöstorm och 60 fiskare blev borta, fanns det ingen telefon på Hällevik. Jag låg med en bror ute vid vraket /ligger utanför Kråkenabben/ och tog upp garn. När stormen kom blev vi segelslitna och fick gå med vinden till Åhus. Stormen började den 25 mars och höll på i 5 dagar. Far fick gå till Sölvesborg för att ringa, det fanns inte telefon närmare.

Ordentliga vägar började komma ungefär för 20 år sedan. När järnvägen började fanns det vägar tätt invid, som de inte kunde gå fram på.

ACC. N:R M. 14282:19.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Den första bilen kom till de här trakterna 1912. Jag var på arbete i Ysane, då det kom bud att 5 st bilar skulle komma. Allt arbete avstannade och folk gav sig iväg för att se på dem. Jag brydde mig inte om det, då jag hade sett bilar under min amerikatid och inte var så förveten på dem.

Förr var det en som gick efter posten i Mjällby. Han gick alla dagar och gick i gårdarna. När järnvägen kom blev posten där.

När jag gick i skolan var vi bara 3 - 4 pojkar, som gick och badade på den nuvarande badplatsen. Badlivet började under min amerikatid och sen järnvägen kom ökade det med varje år. De senaste 10 - 15 åren har sommarvillorna börjat komma.

ACC. N:R M. 14282: 20.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lof 103

Jag var i Amerika 1902 - 1908. Vi var 18 st i sällskap, mest ungdom och enstaka personer, två som var bröder kan jag minnas var med och endast tre äldre personer. Far, Andreas Mattsson, var med. Han var 47 år och jag var 17 år och vi gjorde sällskap dit, jag hade inte så mycken talan. Far hade varit där 6 - 7 år förut, så var han hemma några år, fick så amerikafebern och skulle ut igen, men det var bättre tider första gången han var där, och han reste hem ett år före mig.

Det var nöden som drev folk att emigrera, och man skrev till släktingar och bekanta att de skulle hjälpa en över. Det fanns folk från Hällevik på Stilla Havskusten sen 50 - 60 år före min tid. Vi for utan ägodelar, jag hade inga och far hade familjen kvar och skulle tillbaka. Det var emigration från nästan varje familj.

Vi löste biljett från Köpenhamn till San Fransisco via New York. Från San Fransisco for vi till Eureka i Humbolt County. Far hade varit där förut. Det var så många svenskar från våra hemtrakter där att Mjällbyborna bildade ett settlement. Vi arbetade där ute i sågverken och brädgårdarna. Det var inte så goda ^{(tider} där ute heller. 32 dollar i månaden plus fritt logi fick vi. Vi bodde i baracker, ja di var ju beboeliga, men vi fick ju inreda dem själva, sen satte bolaget dit lyse. Prätigt mat fick vi, ett riktigt gillesbord alla dagar, så maten kunde vi inte klaga på. I sågverken och järnverken arbetades 12 timmar om dagen. Det hände många dödsolyckor därute och många blev invalider. Bolaget hjälpte dem nog till nytt arbete och kunde också sätta dem i skola, men nöjde de sig inte fick de processa och se om de kunde ta ut mer.

När vi blivit litet hemtama spridde vi på oss. Några for till San Fransisco,

ACC. N:R M. 14282:21.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

---

andra gick på sjöfart och fiske.

De flesta for hem efter 3-4 år, somliga stannade där i 10 år och de finns de som stannade där för gott.

Jag var där i 5 år sedan slutade jag i Humbolt, tog lite vilepaus och tog sedan en båt upp till Alaska, arbetade upp och ned. Jag fiskade inte så mycket, arbetade mest i land med lossning och lastning. Jag var där uppe i 9 månader och kom sedan tillbaka till San Fransisco till julen 1907. Var där 6 veckor utan arbete och for sedan upp till Eureka, där jag blev tills jag for hem. Jag for hem i avsikt att hälsa på, men blev kvar och gifte mig. Det blev aldrig av att fara tillbaka, men tanken fanns där.

De som var där ute och tänkte på sin familj sände hem 10-20 dollars i månaden och så skrev de ju brev då och då.

Sen jag kom hem fiskade jag tills jag lade upp för 7-8 år sedan.

ACC. N:R M. 14282:22.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Lof 703

Den första jag kan minnas som emigrerade till Amerika sålde sina sillgarn på Bornholm år 1886 och for dit med en båt. Han tog sedan över sina svågrar och sin släkt den ena efter den andra. Den stora emigrationen började 1889-90 och höll på till 1900 sedan minskade den. När jag reste över år 1904 var jag bland de sista, sedan for bara en och annan som någon släkting tog in.

Det har funnits de som emigrerat till andra länder än Amerika. Kring 1884-85 for 6 st till Australien och 2 st till Nya Zeland och ingen av dem kom tillbaka. Jag hade också släktingar som emigrerade till Kanada. Det var en hel familj på 14 st och bara en av dem kom tillbaka till Sverige, men han trivdes inte här utan återvände till Kanada efter några år. De var från Istaby.

De som emigrerade var folk av alla slag och orsaken till att de gav sig iväg var de dåliga tiderna. Religiösa eller politiska orsaker eller emigration för värnpliktsvägran vet jag inget om, men jag kommer ihåg några som for för att de hade gjort hemgång på ett bröllop.

De flesta som förvarunga människor och hade fick pengar till resan genom lån från kamrater eller släktingar som redan var därute och sände pengar hem. Folk for både till New York, Chicago och flera platser i Öststaterna, men många for till västkusten och en del gav sig ut på laxfiske till Alaska. Svenskarna var omtyckt arbetsfolk i Amerika, starka och skötsamma, och dom höll god kontakt med de hemmavarande, skrev hem och skickade pengar till föräldrar och syskon. Arbetsbetyg och prästbetyg var vad man behövde ha med sig, något annat sporde de aldrig efter därute.

Jag for dit i maj 1904 och var då ensam ifrån Hällevik, de andra hade farit tidigare. En kamrat, som var därute, skickade pengar till resan. Resan kostade 310

ACC. N:R M. 14282:23.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kronor. Jag for till Köpenhamn och därifrån med obekanta svenskar, norrmän och engelsmän med Vita Stjärnlinjen till New York. Därifrån for jag med emigranttåg den södra vägen till Kalifornien, till San Fransisco, och därifrån vidare norrut till Eureka. De flesta som kom till Kalifornien började arbeta i redwoodskogarna, en del som hade yrken började arbeta i San Fransisco. Det var dåliga tider även i Amerika, men det hade varit sämre.

Vi nykomlingar sattes på det hårdaste arbetet i sågverken, vi fick arbeta utomhus med sortering och lastning av sågade stockar på vagnar, och först efter något eller några år fick vi arbete inne i sågverken. Vi fick ett par dollars om dagen plus fritt logi. Jag stannade i Eureka hela tiden jag var i Kalifornien tills jag for hem 1909, jag hade farit ut i avsikt att återvända, och de flesta som for ut återvände efter några år. Av de som stannade blev en del kvar vid sågverken, en del for ut på laxfiske och en del började ägna sig åt andra yrken. De som kom från landsbygden, blev bönder, alla bosatte sig i Chicagotrakten och blev kvar i Amerika de flesta.

En och annan återvände hem enbart för att hälsa på, men de flesta som återvände blev kvar här hemma. Av de som stannat därute har de flesta kommit upp sig bra. I Hällevik fanns det knappt något hus därifrån intill eller flera hade farit till Amerika, och det finns nästan ingen av de gamle här som inte har varit däröver i några år.

ACC. N:R M. 14282:24

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Log 103

Jag emigrerade till Amerika år 1901. Då var vi 17 st i sällskap från Hällevik och Nogersund. Vi var bara karlar, som gick ut, både unga pojkar och medelålders i ett fall t.o.m. far och son. Alla var fiskare, fisket var så dåligt, och det var de som gått ut förut, som sände pengar så att vi kunde komma åstad annars hade vi inte kommit ut vi heller. Jag fick pengar från en pojk, som var därute i sågmöllorna och som skrivit och bett mig komma, och så gick jag meddetsamma. Vi hade ingenting att taga med, bara litet kläder i en väska. Vi gick härifrån med tåg till Köpenhamn och därifrån med båt till Liverpool i England och därifrån till New York. Därifrån gick vi med tåg över Chicago till San Fransisco. De första, som emigrerade från Hällevik gick till San Fransisco och sedan hjälpte den ene efter den andre ut folk och därför blev det den trakten. Från San Fransisco gick vi till Eureka, inte alla, somliga stannade i San Fransisco. Vi som gick vidare till Eureka arbetade i sågmöllorna där. De var hårt arbete. Vi arbetade inte inne i möllorna utan ute med lastning och lossning. Efter ett par år i sågmöllorna gick jag till San Fransisco, där jag började på sjön och seglade i kustfart och uppför floder med last av potatis och all slags grönsaker. Var där ett par år, sedan arbetade jag med husflyttning resten av min tid därute, vi var så många hemifrån om det så vi trivdes bra tillsammans. Som basar hade vi 3 st bröder, som var från Hörviken. Jag hade farit ut i avsikt att stanna bara en kortare tid, men jag blev där till 1907, då jag kom hem, och sedan for jag på våren 1909 tillbaka till mitt gamla arbete i San Fransisco och där blev jag till 1922, då jag kom tillbaka sista gången och sedan har jag sysslat med fiske här hemma till för en 7 - 8 år sedan.

ACC. N:R M. 14282:25.

De flesta, som for ut, sysslade ej med fiske där, men det var några som gick på Alaska om somrarna och fiskade lax. En som är därute och är lika gammal som jag fiskar lax där fortfarande.

Av de som for ut har de flesta kommit tillbaka hit, somliga är kvar därute, en del har dött här hemma och en del dog därute.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 14282:26.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jo, visst var di skrockfulla förr. Di trodde på blåsare å allt möjligt sänt där strunt.

Jag jagade rätt mycket sjöfågel när jag var ung och brukade gräva ner mig på stranden ute på Björkenabben. Jag rökte ju och märkte många gånger att folk sprang, när di kom i närheten. En gång gick jag emot några och frågade varför de inte gick strandvägen utan sprang upp i skogen. Jo, di hade sett blåsare.- Si, de va jag, som var trollet.

En annan gång kom jag en väg genom skogen från Mjällby till, och på ett ställe fick jag se två lösa hästar ute, en på vardera sidan om vägen. Det var mitt i vintern å fasligt kallt, men jag såg ju att det var unghästar. När jag kom hem var där en pojke, som var halvdö för de att han hade sett trollen. Han hade då gått samma väg som jag och sett hästarna. - Det var en bonde, som inte var så noga på hur han gjorde, utan lät hästarna gå lösa även på vintern.

Men jag har varit med om underliga saker jag med. - En gång för ett par år sedan när jag var ute och plockade nypon i skogen och skulle gå hem, så kom jag tillbaka till samma ställe tre gånger om. Jag hade bara en kvarts väg hem och var så bekant med trakten, så det var väl underligt. Jag gick där i tre timmar, men då tog jag en bred väg som gick till Stiby. När jag kom dit talade jag om det för en kvinna, som jag mötte. "Ja", sa hon, "far gick där en hel dag han". Då följde jag vägen en bit hemåt igen, men så gick jag in i skogen. Då kom jag två gånger till samma plats igen, men då vände jag mössan och då såg jag allting klart och kom raka vägen hem. Folk kallade det för skogssnuvan förr.

Min bror August och en kvinna gick för några år sedan och plockade svamp här

ACC. N:R M. 14282:27.

bortåt skogen och de gick och gick och kunde inte hitta hem. Då mötte de en hel hoper brokiga kreatur med en militärklädd person. De vände sig om och skulle fråga efter vägen, men då var allting försvunnet, men de kom till en bred väg, som gick till en bondgård och därifrån kunde de ta sig hem.

Bloss såg jag en gång över backen här. Dan därpå blev det oväder. Men det är väl något naturfenomen.

Annars tror jag inte på något sånt här, men det är konstigt att man själv skall råka ut för det, och det är verkligt, jag ljuger inte, det har man ingenting för.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND